

การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

สุพรรณนิการ์ พงศ์ผาสุก^{1*} และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล 2) ศึกษาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 กำหนดองค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดประมาณค่า กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย คือ เทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 103 เทศบาล ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลมีจำนวน 7 องค์ประกอบคือ (1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม (3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ (4) มีใจเป็นธรรม (5) มีทัศนคติในเชิงบวก (6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ (7) มีจิตสาธารณะ และ 2) แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง มีจำนวนทั้งหมด 147 แนวทางได้แก่ ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 48 แนวทาง มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 24 แนวทาง มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 15 แนวทาง มีใจเป็นธรรม 21 แนวทาง มีทัศนคติในเชิงบวก 15 แนวทาง มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 15 แนวทาง และมีจิตสาธารณะ 9 แนวทาง

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นพลเมือง, การบริหารจัดการ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทร. 08-9672-9894 อีเมล: sp_5469@hotmail.com

The Administration for Characterization of Citizenship in Student at School under Municipality

Supannika Pongphasook^{1*} and Prasert Intarak²

Abstract

The research objectives were to determine 1) factors for characterization of citizenship in student at school under municipality, and 2) practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality. The research was comprised of 3 procedures as follows; finding out the relevant variables in the research, determining factors, and developing practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality. The instrument used for data collection was a five-level rating scale questionnaire. The sample of this research consisted of 103 municipalities based on Krejcie and Morgan's sample size determination table. The respondents were from 2 groups 1) municipality administrator ; one office director/division of education and one educational supervisor or department head 2) operating sector; one school administrator and one teacher head of subject department in total of 412 respondents. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Exploratory Factor Analysis. The findings of this research were as follows; 1) The factors for characterization of citizenship in student at school under municipality were comprised of 7 aspects as follows; having equity and equality, understanding cross-cultural society, being honest and responsible, being fair, having positive attitude, adoring the nation, religion and monarchy, and having public mind. 2) There were total 147 practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality; 48 guidelines for having equity and equality, 24 guidelines for understanding cross-cultural society, 15 guidelines for being honest and responsible, 21 guidelines for being fair, 15 guidelines for having positive attitude, 15 guidelines for adoring the nation, religion and monarchy, and 9 guidelines for public mind.

Keywords: Haracterization/Citizenship, Management

¹ Doctoral Student, Program in Education Administration, Department of Educational Administration Graduate, Silpakorn University

² Assistant Professor, Department of Educational Administration Graduate, Silpakorn University

* Corresponding Author Tel. 08-9672-9894 e-mail: sp_5469@hotmail.com

1. บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าการศึกษาคือสิ่งที่สำคัญในการที่จะนำพาสิ่งต่าง ๆ ในประเทศนั้น ๆ ไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ การศึกษาเป็นพื้นฐานของทุก ๆ สิ่ง นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการที่สำคัญในการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ดังคำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ ที่ศาลาศิลป์ดาลัยเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2524 ความว่า “สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุก ๆ คนจึงต้องถือว่า ตัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองอยู่อย่างเต็มที่ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์โดยเต็มกำลัง จะประมาทหรือละเลยมิได้” [1]

ทุกประเทศต่างมุ่งหวังที่จะปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้กับคนในประเทศของตน ทั้งนี้เพราะความเป็นพลเมืองดีเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของบุคคลที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดังนั้นแต่ละประเทศจึงพยายามที่จะสร้างคนของตนให้เป็นพลเมืองของชาติ แต่ลักษณะของความเป็นพลเมืองดีย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและความมุ่งหมายของสังคมแต่ละแห่งลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตามโครงการพัฒนาผู้บริหารต้นแบบของสำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [2] ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารที่เหมาะสมแก่การพัฒนาผู้เรียนเพื่อความเป็นพลเมืองจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และ

ความปลอดภัยของผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้อำนวยการความสะดวกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และที่สำคัญอีกด้านของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีคือลักษณะประจำตน หรือที่เรียกกันว่า การครองตน คือการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจากการอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรมจริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

ในส่วนของการพัฒนาครู สำนักงานการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ศึกษาเพื่อตอบสนองแนวทางการเรียนการสอนเพื่อเน้นผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข โดยมีกิจกรรมหลายมิติแต่ในส่วนครู ได้เน้นที่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อยอมรับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ซึ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยกระบวนทัศน์ใหม่ที่ต้องการคือ 1) มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ พัฒนาได้ตามแนวคิดของปรัชญากลุ่มพิพัฒนาการนิยม 2) ครูต้องมองภาพรวมของผู้เรียน 3) พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม คือครูต้องมองผู้เรียนด้วยความรัก ความเข้าใจ ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีพลังที่จะเรียนรู้ 4) ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ครูต้องเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 6) การสอนของครู ครูเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ต้องสร้างผู้เรียนให้มีพลังในการเรียนรู้ 7) กิจกรรมการเรียนรู้เป็นโครงสร้างที่ยืดหยุ่นหลากหลาย การเรียนของผู้เรียนต้องเรียนแบบองค์รวมให้ความสำคัญทั้งความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาทางอารมณ์ สามารถปรับและ

ยึดหยุ่นได้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่น ทั้ง 7 ประเด็นเป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ถือได้ว่าเป็นแกนหลักในความคิดของครูปัจจุบัน ที่จะต้องนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนทุกด้านซึ่งผลที่สุดท้ายคือความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย

ลักษณะกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีหลายวิธี โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มได้ตามลักษณะเด่นของการสอน ได้แก่ การใช้กิจกรรมกลุ่ม หรือการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ การเรียนโดยการใช้สื่อการสอน เช่นการใช้ข่าว ใช้ของจำลอง และสื่อสมัยใหม่อื่น การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมเช่นการวาดภาพ การเล่านิทาน หรือการกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองมีหลากหลายวิธี แต่ละวิธีนั้นสามารถช่วยยกระดับความรู้ ทักษะคิดและความตั้งใจที่จะกระทำกิจกรรมตามหน้าที่ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนได้ ขอเพียงแต่ครูต้องรู้และต้องเข้าใจการใช้วิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงการสอนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งด้วยเวลาที่ยาวนาน หากจะกล่าวแบบกำปั้นทุบดินตามยุคสมัยก็คือ ควรใช้การสอนแบบใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั่นกลาง แต่อย่างไรก็ตาม การสอนด้วยวิธีอื่นในลักษณะเน้นความสำคัญของครูก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจทิ้งไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม มีทัศนคติที่ดีต่อการทำความดี การได้รับคำสอนจากต้นแบบที่ดีมีคุณธรรมก็เป็นเรื่องจำเป็นเช่นเดียวกันหากพิจารณาในเชิงดัชนีบ่งชี้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองได้แก่ หลักของบรรยากาศที่เปิดกว้าง หลักของการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ นักเรียน และชุมชน หลักการทำให้กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และชุมชน หลักการเรียนและจัดหลักสูตรแบบข้ามรายวิชา ข้ามกิจกรรม และหลักการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเหตุการณ์จริงในสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

2.2 เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

3. ประชากร

ประชากรคือ เทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 135 เทศบาล โดยในแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน

4. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเปิดตารางของ เคอร์ซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) [3] ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 เทศบาล โดยในแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสังกัดเทศบาล” มีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

5.1 ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จากเอกสาร ตำรา เอกสารวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย และข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนและสรุปวรรณกรรม โดยใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลไปสร้างเป็นแบบสอบถาม ชนิดประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถามชนิดจัดลำดับคุณภาพ 5 ระดับ (Likert's Rating Scale) แล้วตรวจคุณภาพเครื่องมือการวิจัยแล้วจึงนำแบบสอบถามฉบับ

สมบูรณ์เรื่องการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสังกัดเทศบาลจำนวน
114 ข้อ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน
103 เทศบาล โดยในแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย
ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/
หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และ
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน

5.2 ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา
สังกัดเทศบาล ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ
สำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้า
ฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน จากกลุ่ม
ตัวอย่าง 103 เทศบาล ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์
กลับคืนมาจากกลุ่มตัวอย่าง 88 เทศบาล รวม 352 ฉบับ
คิดเป็นร้อยละ 85.00 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความ
คิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา

สังกัดเทศบาลโดยใช้ค่าเฉลี่ย $4.31 (\bar{x} = 4.31)$ และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $0.37 (S.D. = 0.37)$ เมื่อนำไป
เปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ของเบสต์ (Best)

5.3 วิเคราะห์องค์ประกอบด้วยเทคนิคการวิเคราะห์
องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis
: EFA) เพื่อนำตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบไปวิเคราะห์
หาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด
เทศบาลได้ผลการตรวจสอบค่า KMO and Bartlett's
Test โดยค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of
Sampling Adequacy (MSA) ถ้าค่า KMO ≥ 0.8 แสดง
ว่าข้อมูลชุดนั้นสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี
จากการวิจัยพบว่าข้อมูลที่เก็บได้มีค่า KMO เท่ากับ 0.96
แล้วจึงนำข้อมูลมาหาลำดับองค์ประกอบปัจจัยคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล
ด้วยวิธีการสกัดตัวแปรแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบ
หลักและหมุนแกนแบบตั้งฉากโดยใช้วิธีแวนแมกซ์เพื่อให้
ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น
ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่านำหนักองค์ประกอบ
(factor loading) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรใน

แต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบ
นั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

ตอนที่ 2 หาแนวแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการ
เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนใน
สถานศึกษาสังกัดเทศบาลโดยนำปัจจัยการสร้าง
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองมาทำการสัมภาษณ์โดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ที่เป็นผู้มีความรู้ทางการ
บริหารการศึกษา และเป็นนักวิชาการทางการบริหาร
การศึกษาประกอบด้วยนักบริหารการศึกษานักวิชาการ
ผู้อำนวยการสถานศึกษารองผู้อำนวยการสถานศึกษา
สมาชิกสภาเทศบาลศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษและ
สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อค้นพบการ
วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น โดยใช้การวิเคราะห์
เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้แนวปฏิบัติของแต่ละ
ปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในแต่ละ
ประเด็นองค์ประกอบ

6. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลพบว่า
องค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลมี 7 องค์ประกอบ
49 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีความเสมอภาคและ
เท่าเทียมกันมีตัวแปรที่สังเกตได้จำนวน 16 ตัวแปร
ได้แก่ (1) การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับ
สิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน (2) นำหลักการของ
ประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน (3) ใช้
สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่
แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ (4)
ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึด
มั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา (5) ตระหนักถึง
บทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุ
เป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ (6) มีจิตใจที่เปิด
กว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล (7)
รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื้อพ้อง
และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (8)
ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากบุคคลอื่น
เพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (9)
ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม (10) แสดงความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด (11) ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน (12) สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่ง ๆ หนึ่งทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่ายและมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณะในตัวของตนเอง (13) ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา (14) มีความรู้ความเข้าใจกติกาและกฎเกณฑ์ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามครรลองของสังคม (15) สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (16) มีความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดาผู้มีอุปการคุณ องค์ประกอบที่ 2 มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม มีตัวแปรที่สังเกตได้จำนวน 8 ตัวแปรได้แก่ (1) พุดแสดงความรู้สึก ความเห็นของตนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล (2) สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปหาคำตอบได้ (3) สนใจข่าวสารและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (4) เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับพื้นถิ่นและระดับทั่วโลก (5) ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อเหตุการณ์ ภายใต้อาคารสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (6) ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลายด้วยทัศนคติเชิงบวก (7) สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (8) สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี องค์ประกอบที่ 3 มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ มีตัวแปรที่สังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ (1) มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย (2) มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด (3) มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ (4) มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทุก ๆ เรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง (5) ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์องค์ประกอบที่ 4 มีใจเป็นธรรม มีตัวแปรพิเศษ จำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ (1) มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใด ๆ ด้วยสันติวิธี (2)

สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้ (3) สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผล และสร้างสรรค์ (4) มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประนีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน (5) เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน (6) รับผิดชอบต่อสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการทำงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่ (7) สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อและสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำองค์ประกอบที่ 5 มีทัศนคติเชิงบวก มีตัวแปรที่สังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ (1) สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ (2) เป็นผู้ที่มีความรู้สึกความคิดหรือความเชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก (3) รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข (4) เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและน่ารื่นรมย์ จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดีต่อทุกๆ สถานการณ์ (5) มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพองค์ประกอบที่ 6 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ (1) มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (2) แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ (3) รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (4) ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ (5) ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ องค์ประกอบที่ 7 มีจิตสาธารณะ มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกันโดยไม่หวังผลตอบแทน (2) มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือชุมชน (3) มีความคิดความรู้สึก และความเชื่อที่ดีและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

ตอนที่ 2 ผลการหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนใน สถานศึกษาสังกัดเทศบาลพบว่า มีจำนวนทั้งหมด 147 แนวทาง ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 จำนวน 48 แนวทาง เช่น กำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติชี้แนะให้ผู้เรียนรับรู้ว่าคุณคนเป็นสมาชิกของสังคม ย่อมได้รับปัจจัยพื้นฐานเหมือนกันสร้างความตระหนักให้ ผู้เรียนรู้จักอยู่ร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกันองค์ประกอบ ที่ 2 จำนวน 24 แนวทาง เช่น จัดการเรียนการสอนที่ ผู้สอนต้องเคารพในความคิดของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการ ให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้นส่งเสริม การแสดงออกทั้งการคิดการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบ ความรู้จากการสงสัย และสามารถแสวงหาคำตอบได้ อย่างมีเหตุผลสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าเสนอความคิดเห็น ต่อส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 15 แนวทาง ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการปลูกฝังความซื่อสัตย์ สุจริต ผ่านการฝึกวิเคราะห์จำแนกคุณค่าแท้และคุณค่า เทียมให้กับผู้เรียนฝึกฝนวินัย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การดูแลรักษาสิ่งของต่างๆ ที่เป็นทั้งเครื่องใช้ของตนเอง และของส่วนรวม ไม่ล่วงละเมิดในของรักของหวงของ ผู้อื่นให้ความรู้ความเข้าใจถึงอันสงส์ของการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 และการพัฒนาตัวเอง ต้องเริ่มที่กายและวาจา มีความ ฉลาดในการเลือกสิ่งที่ดี และฉลาดในการเลือกสิ่งที่จะ ไม่ทำองค์ประกอบที่ 4 จำนวน 21 แนวทาง เช่น จัด กิจกรรมที่ตอบสนองความหลากหลายของความคิดเห็น หรือมุมมองที่แตกต่างกันของผู้เรียนไม่แสดงความ ลำเอียงไปตามความคิดเห็นที่อาจมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ในสังคมพัฒนารูปแบบการสอนผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนทุกคนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ ปัญหา และสามารถคลี่คลายปัญหาอย่างมีเหตุมีผล ปลูกฝังการปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นไปตาม หลักของมิตรภาพ เสมอภาคองค์ประกอบที่ 5 จำนวน 15 แนวทาง เช่น สนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ด้วยเหตุผลของเขา โดยที่ไม่ด่วนตัดสินคำตอบหรือมอง เจตคติของผู้เรียนว่าถูกหรือผิดฟังและสะท้อนความรู้สึก และเรื่องราวของคำตอบของผู้เรียนแต่ละคนใช้คำพูด กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เพื่อแก้ปัญหาและคำตอบด้วย ตนเองอย่างมีเหตุผล และประเมินความรู้สึกในเชิงบวก องค์ประกอบที่ 6 จำนวน 15 แนวทาง เช่น ให้ความรู้

ความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความจงรัก รักดีในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ วันแม่ วันพ่อ วันจักรี วันฉัตรมงคลเป็นต้นส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการของศาสนาที่ตนนับถือ และ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง และแบ่งปันให้ผู้อื่นได้ พบกับความสงบ ความสุขที่เกิดขึ้นภายในตัวเรา เป็น กัลยาณมิตรต่อกัน ช่วยกันสร้างสังคมให้มีแต่สิ่งที่ดีงาม องค์ประกอบที่ 7 จำนวน 9 แนวทาง เช่น สร้างความ ตระหนักให้ผู้เรียนรู้และคำนึงถึงสังคมส่วนร่วม มีความ รับผิดชอบต่อตัวเองในการกระทำใด ๆ เพื่อไม่ให้เกิด ผลกระทบต่อส่วนร่วม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือ กิจกรรมพิเศษที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักเห็นคุณค่าของ การกระทำความดี โดยอบรมให้ผู้เรียนรู้จักการแสดง น้ำใจจากเหตุการณ์ประจำวันให้ผู้เรียนตระหนักรู้ว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะ รับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

7. อภิปรายผลและสรุปผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่เป็นข้อค้นพบ เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเพื่อสร้าง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ เพื่อความชัดเจนและนำไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการ ศึกษา ให้เกิดประโยชน์ต่อไปดังนี้

7.1 ปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเป็นพหุองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) มีความเสมอภาคและ เท่าเทียมกัน 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 4) มีใจเป็นธรรม 5) มี ทศนคติในเชิงบวก 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 7) มีจิตสาธารณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ ละปัจจัยล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ เชื่อมโยงและเป็นไป ในทิศทางเดียวกัน [4] วิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็น พลเมืองควรมีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิหน้าที่พลเมืองตามระบอบ ประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับวัยโดยให้เด็กฝึกฝนและฝึก ปฏิบัติเรียนรู้จากตัวอย่างที่ดีเช่น รู้จักเคารพในสิทธิ

หน้าที่ของตนเองและผู้อื่นมีความรับผิดชอบเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบของสังคมและเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในสิทธิหน้าที่รู้จักความเป็นประชาธิปไตยและพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของตนเองและส่วนรวมรวมถึงการส่งเสริมให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาของนักเรียนให้เป็นพลเมืองในลักษณะมีความกระตือรือร้น (Active Citizen) และในการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนแต่ละคนโรงเรียนและสังคมต้องเข้ามามีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและชุมชนใกล้โรงเรียน [5] พลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมในศตวรรษที่ 21 ควรจะมีลักษณะดังนี้ (1) มีความสามารถที่มองปัญหาและแก้ปัญหาได้ในฐานะของคนในสังคมโลกาภิวัตน์ (2) มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาทของตนเอง (3) มีความสามารถที่จะเข้าใจยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม (4) มีความสามารถที่คิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ (critical way) และคิดอย่างเป็นระบบ (5) มีเจตนาที่มุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งใด ๆ ด้วยสันติวิธี (6) มีเจตนาที่มุ่งเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (7) มีความสามารถที่จะรับรู้และปกป้องสิทธิของมนุษยชาติ สิทธิสตรีและสิทธิของชนกลุ่มน้อย (8) มีเจตนาที่มุ่งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชนระดับชาติและระดับนานาชาติ

7.2 แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลส่วนใหญ่มีจุดเน้นในเรื่องของการสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด การขับเคลื่อนการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจะมีประสิทธิภาพได้ดีที่สุดต้องเริ่มต้นตั้งแต่การสร้าง ความตระหนักและแรงจูงใจของผู้เรียนให้เห็นความสำคัญก่อนเป็นลำดับแรก ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักคือ 1. ประสบการณ์ที่มีต่อการรับรู้ 2. ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม จะมีผลทำให้บุคคลตระหนักหรือไม่ตระหนักต่อสิ่งที่เกิดขึ้น 3. การเอาใจใส่และการให้คุณค่า ถ้ามนุษย์ใส่ใจในเรื่องใดมากก็จะมีผลตระหนักในเรื่องนั้นมากขึ้น 4. ลักษณะ

และรูปแบบของสิ่งเร้า ถ้าสิ่งเร้าสามารถทำให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจย่อมทำให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้และการตระหนักมากขึ้น 5. ระยะเวลาและความถี่ในการรับรู้ถ้ามนุษย์ได้รับการรับรู้บ่อยครั้งหรือนานเท่าไรจะทำให้มีโอกาสเกิดความตระหนักมากขึ้นเท่านั้น

7.3 ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลประสบความสำเร็จ เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน และอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารคือแกนหลักของโรงเรียนในการนำพา กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

7.4 ครูผู้สอน คือกลไกสำคัญในการสร้างให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เนื่องจากครูคือผู้ที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนถึงแม้จะถือกันว่ายุคปัจจุบันคือยุคของเทคโนโลยีสื่อสารซึ่งมีความพยายามนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเน้นกระบวนการเรียนรู้แต่ครูผู้สอนก็ยังคงมีความสำคัญสำหรับนักเรียนในฐานะที่พึ่งทางด้านภูมิรู้และภูมิธรรม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนโดยจัดให้เป็นสาระสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

(2) สถานศึกษาควรมีการทำแผนยุทธศาสตร์หรือแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีโดยจัดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ กำหนดบทบาทของผู้เรียนให้สอดคล้องตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอย่างเหมาะสมและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(3) สถานศึกษาควรกำหนดจุดมุ่งหมายภารกิจ การปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูผู้สอนโดยเน้นความตระหนักและความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามปัจจัยคุณลักษณะความ

เป็นพลเมือง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นต้นแบบของผู้เรียน

(4) ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เน้นการปฏิบัติจริงในสังคมภายในและภายนอกสถานศึกษา

(5) ครูผู้สอนควรมีการประเมินพฤติกรรมการเป็นพลเมืองของผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

8.2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในแต่ละระดับชั้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

(2) วิจัยพฤติกรรมการเป็นพลเมืองของผู้เรียนเพื่อให้มีข้อมูลเฉพาะบริบทตรงตามธรรมชาติของผู้เรียนทำให้สามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองได้ตรงตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

(3) พัฒนาแบบวัด แบบประเมินพฤติกรรมตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องความเป็นพลเมืองตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

(4) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- [1] Brawat Wasee. (1992). Deveolping education for the future. How to develop education in the future. Bangkok : National Board of Education. (in Thai)
- [2] National Board of Education. (2003). Primary School Administrators. Bangkok : National Board of Education. (in Thai)
- [3] Krejcie and Morgan. (2002). N.D. referred to bunsom Chrislaat. Preliminary Research. 7th edition. Bangkok : Suwinya Sarasin
- [4] Anon Banyanchum (1982). How to develop children and young people in the way thai people learn. Bangkok : Office of the Secretary. (in Thai)

- [5] Office of the Secretary of the Educational Council of the Ministry of Education. (2005). Research report: Learning to develop good citiaens. Bangkok : Office of the Secretary. (in Thai)